

10-14497743

marija čudina

zemlja nepregledna

I.

Zašto sam se okrenuo, kamo odlazim, stazo što vodiš u neizvjesnost? Drugi su već jahaci i sa dušom na ustima usli u vrt kraljice, ne poričući ništavnost!

Ah, zar ništavnost; kolike ništavnosti bijaše u mom životu,

ništavnosti koja još uvek zauzima tri strane duha mog!

Zašto sam se okrenuo, kamo odlazim, posteljo od trnja na koju još uvijek mislim, posteljo od trnja u mračnom domu gdje mi je ishodiste — zašto sam se okrenuo,

kamo odlazim kroz mnogostruku maglu i kroz mrak?

Znam li koliko vremena prode — sile i moći vremena?

Tražiš ali ne nadoli lik koji bi izrazao zadovoljstvo

čistija od dosadašnjih zadovoljstava, ne bijaše zakona

koji poštivah, cvjetu što ti oteh sadržaj i cilj,

koliko zloupotreba i lažnog biserja imu u mom životu,

soli i pepeo bacah u lice božanske sudbine,

a ona mi vrati milo za drago —

nikad mi ne prikaza ništa osim haosa i bičeva

kojima se na pustim obalama bičuju

carevi i robije — zar u bolu što ih uznosti

nadoše bilo kakav znak svoje savršenosti?

Zato sam se okrenuo, zato odlazim stazom što vodi

u neizvjesnost, pustinju i oceanu,

skriveni pod žezikom neumrlih gušterica,

posvetiti ču se zašto ne — naukama

što ih svake noći tisuće nepoznatih bića

u saču i mlijeku otkrivaju — zato sam se okrenuo

zato odlazim, snažna muzika

što se čuješ iz lavirinta tajnih bunara.

II.

Sada ču konačno saznati više nego što sam znao u onom prošlom času; vjeruješ li mi zakonita gušterice

prebogatom zagrijaju? Sada dišem iz poštovanja

prema tebi, prema tvojim moćima, koje sporo ali sigurno

prevazilaze sve tragove što ih ja nadahnut razmimoilaženjem

potpuno istih puteva na crvenoj prasini ostavih.

Vjeruješ li mi zakonita gušterice, u prebogatom zagrijaju,

visoka crkva na čijim temeljima počivaju

osmijaka vlastodržaca, podzemne vode u sastavu

sakralnih elemenata — velika je radost što je kroz tamu

čute istorijske tijela u takvom času

stvaraju se vrlizi dugo očekivani zanosi pred bezdanima.

Sada ču se zaista moći nadati gradu

koje je sve neprolazno i neispravno

njegove ptice na najvišem vrhu neba

njegove ribe u najdubljim dubinama oceana.

Moli se za mene svom kralju, zakonita gušterice

s obzora kome hoću da budem sličan na isti način

kao što su riječi slične prapočetku korijenja.

Sada znam: dodoše munje, munjevit odjeći gorova

u baštama izvana trnjeni i kopričana obraslim —

unutra su četvorine jabuka medom međusobno povezane,

unutra su pjeve carske ptice i utrova veličanstvenoga

na istoj gozbi, čime to preslatkim, čime to tako sadržajnim

nahraniš; sada vidim ozbiljno i postojano,

razjareno i doosmisleno otkrovenje gipkog jezika

dugo živeće gušterice.

III.

Starinski ukrsi u ustima mojih životinja; o sjajno, o vladajuće koje se na svim stranama pokazuju uzimajući lik istoka, istočnih stabljika žita nekog

čije je zrnje zora, a zora je mitjeko nikome poznati,

nikome otvorenih vrata — ne udoh ni ja, divni bezdan,

starinski ukrsi u ustima mojih životinja jesu jedini znak

da se gledan u ogledalu u kom je zlo prikazano boljim

od izabranih želja u čiju srž treba tek da prodrem.

O sjajno i vladajuće, mile muzike iz jagodica

davno preminulih ropkinja —

ljubavi, to su tvoji putevi, tvoje trnje na putevima,

tvoje sunce zalazeće, tvoje stopala od čistog mramora

na horizontu još nikada posjećivanih krajeva.

o, sjajno i vladajuće među bićima, gledaj sad istinsko

između toliko neprocijenjenih dragulja, između toliko

varljivih sloboda;

o simbolična rađanja žar ptice u spaljenom krilu lastavice,

i to su putevi koje malo pomalo zauzimaju andeli —

što je mom andelu hrana iz ljuške kojoj je zrno već izjedeno,

meni je zauvijek izgubljeno, zauvijek nedostizno nadanje.

Talasi na moru, galebovi iznad mora sue objašnjavaju,

zemlje što se ruše, znaci visina ne samom dnu —

med i smrt, to očekivah, a što dobih?

Sve nepreglednija bira obala koju istražujem u čast

blazonog i odavno nastupajućeg krvotoka leptira,

svijetlo i ropstvo još postoje među rijecima

koje me obmanjuju; to sjajno, to vladajuće,

Kakva sve veličanstva ne vidjeh;

jarosni spasitelj s dvostrukim zjenicama,

tvori okovi na mojim nogama

čemu će služiti u času kada se vinem

među neodgovljive i tajne tokove.

10-14497799

b. sabo
derd

13

ZABELEŽAKA
O JUGOSLOVENSKIM
APSTRAKTNIM
SLIKARIMA

zajedno ovog unutrašnjeg sveta zajedno sa njegovim stvaraocem i sistemom u istom delu.

9. Slikari pod izgovorom apstraktog zaoblaze najneprohodniji put, „Uveličavanje“ detalja, bezbrojne varijacije u sugeriranju prirode materijala, sve u znaku „originalnosti“, a bez težine, mirisa i ukusa; rasplutost i pretvarjanja kojom apstrakti eksponizam „ispoljava“ temperamenat; spiritualno „prikrivanje“ osećanja ukrucivanjem, prigušivanjem, sivilom, „magovestavanjem“ delića stvarnosti; iskrivljeni zlatni prah ikonostasa, šarenilo etnografskih rekvizita, bujnost biljaka etnografskog dna, hladni sijaj kosmičkih snimaka — sve je tu, spojeno s namerom da se stvari slika, ali bez osmisljavanja. Napor je usmeren ka primanju spoljnog, ne projiciranju unutrašnjeg sveta. Inventarisanje, ne otiske.

10. Nije slučajno što jugoslovensko apstraktino slikarstvo pokušava da pomiri nadrealizam, ekspresionizam, magični realizam, konstruktivizam, simbolizam, taščin i nije slučajno što se svaki takav pokušaj naskriva.

Apstraktno je kod nas postalo sinonim avantgardističkih eksperimenta i označava umetnički izraz koji u sadržini i formi nije sputan predmetnom uslovljenošću. Proses diferenciranja je pokrenut ali nije okončan.

11. Stvaranje autentičnog jugoslovenskog apstraktog slikarstva je nezamislivo bez dokazanih novih kvaliteta.

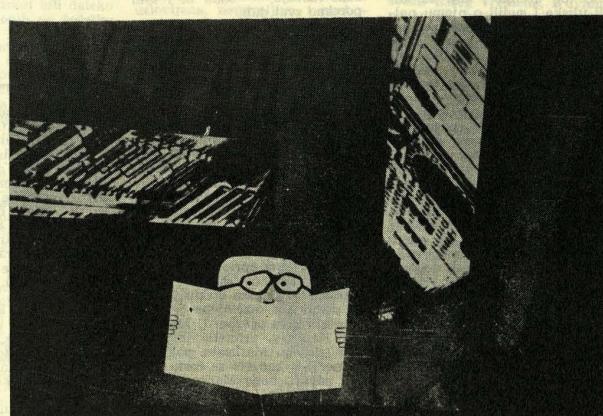
12. Primjenjivati stvaralačku metodu apstraktne umetnosti nije isto što i usvojiti njenu spojnu oboležju, skrivene tajne organizacije prostora i stručne zahvate obrade površina. Ni parada demonstracija sredstava ne može da nas natera da zaboravimo na napore intuicije i intelekta. Bogatstvo često znači osiromašenje, nedostatak snage, ali svesna koncentracija snage umetničkih sredstava i njeno potpuno iskoriscavanje ne dokazuje uvek slabost, nego i suprotno.

13. To na kao da nekad zaboravljamo.

14. Označke jugoslovenske apstrakte umetnosti i u uslovime opštih umetničkih stremljenja i u zbiru rezultata savremene umetnosti pokazuju prisutnost faktora sredine. Nediferenciranost našeg avantgarde slikarstva fiksira jedno stanje, ali time i široku sliku mogućnosti. Ostvarenje jugoslovenskog autentičnog apstraktog slikarstva ne zavisi od raznih programa, nije uslovljeno ni objektivnim faktorima, nego jedino javljanjem ili nejavljanjem i tvračakih ljudnosti. Nemaju razloga za nestavljanje i nepotrebno je da obmanjujući sebe proglašimo završenim jedan proces u „razvoju“ jugoslovenske umetnosti, da ga samovoljno zaključimo u imo i sa pretenzijama neke sistemične pedanterije.

1962. S madarskog preveo:

Vladislav Jambor

INSPEKTOR SE VRACA KUCI režija V. Mimica, crtač A. Marks